

פרוטוקול מס. 92

מישיבת ועדת הכלכלה, שהתקיימה ביום חמישי,
י"ב בסיון תשל"ה - 22.5.75, משעה 08.30.

(בתל-אביב, בבית החייל)

נ ו כ ח י ם - חברי הוועדה:

י. הורוביץ - היו"ר
א. אבסבי
מ. דרובלס
ע. הדר
י. יודין
א. ליבני
י. מודעי
נ. קצב

מוזמנים:

עו"ד סדניק - נשיא לשכת עורכי הדין
ד"ר קלינג - לשכת עורכי הדין
מר לירם - משרד המסחר והתעשייה
א. יפה - " " "
נ. מוזס - מטעם העתונות
ג. שוקן - " " "
מ. רון - " " "
מר ליבוביץ -
חמר פנחסוביץ - משרד המשפטים

מזכיר הוועדה: פ. פלקסר

כלכלן הוועדה: ד. לב

הקצרנית: שולמית פרג

היו"ר י. הורוביץ:

אני פותח את הישיבה.

אני מודה לאורחים על שנענו להזמנתנו.

אנחנו מקיימים עכשיו המשך דיון שהיה בקדנציה הקודמת. נצטרך לקיים אחת לשבועיים דיון בנושא חוק הליכות המסחר, ונראה אם נוכל בקדנציה זו להגיע להמלצות לגבי החוק.

נ. מוזס:

אני מודה לכם בשם איגוד העתונאים על הזמנתכם, ושנתתם לנו זמן להתכונן.

אני חושב שהיום בודאי החומר הגיע אליכם ע"י המזכירות.

ברצוננו להסביר אותם הסעיפים שנוגעים לעתונות, וישנם שלושה כאלה שבהם אנחנו רואים פגיעה יסודית בחופש העתונות, שכן ללא מדעות אין קיום לעתונות. אתם בודאי אינכם רוצים שהעתונות תהיה תלויה לגורמים שונים.

אני מתכוון לסעיפים 5, 10 ו-20.

(מצמם את המעיפים)

לפי נוסח זה אנחנו עלולים לסבול מזה, לכן אנחנו לא יכולים לקבל את זה על עצמנו. המודעות הן מקור חכנסה העקרי של העתון, והטלת המיגבלות האמורות חתפוך את הפרסום למטרד ותצמצם את הפרסום בצורה ניכרת.

אני מייצג כאן את כל העתוננים בארץ.

לא יתכן להטיל על עתון לבדוק את מהימנות המודעות ולהיות אחראי להן. כדי לעשות זאת, חייבים לתקים מכון תקנים, שרות מודיעין וצוותי מומחים בכל שטח ושטח, ואין זה מתקבל כלל על הדעת.

לדעתי, זה דבר שאין לו אח ורע בשום מקום בעולם. זה כאילו אתם אומרים לסגור את העתון. אנחנו לא יכולים לקבל את זה. מכל מקום, דבר זה אינו מקובל במרבית הארצות בעולם.

העתוננים מפעילים צנזורה עצמית יעילה ביותר ומשתדלים לשמור על חוקי אתיקה. לדוגמה - המודעות של מכוני העיסוי, שהקריטריונים לפרסומן נקבעו ע"י מועצת העתונות, לאחר שבדקה את כל הצדדים של הבעיה.

דוגמה נוספת - בעת הבחירות נמסרה

לנו לפרסום מודעה של הפנתרים ומנענו את פרסומה לאחר שהתייעצנו עם היועץ המשפטי.

ועוד מקרה היה לנו - אם אתם זוכרים,

היה איזה מין התיישבות או נחלאות, כביכול, ע"י רחובות - היחה מודעה. אחרי שמתקבלת תלונה, אנחנו יכולים שלא לפרסם אותה. אבל האחריות לא יכולה להיות עלינו. זה לא מתקבל על הדעת. זה אבסורד להטיל את זה עלינו.

העתוננים עצמם מקיימים מדורים של הגנת

הצרכן ונלחמים מדי יום על הגינות במסחר. יש הוראות כלליות בעניין זה. אל תחשבו שאנחנו מקבלים כל דבר לפרסום אבל כל העניין הוא, שכל דבר שנראה לנו כי אין בו ולא כלום, אם ניבול פה ועוד - אנחנו מפרסמים.

מכל מקום, כל עורך הוא סובריני

להחליט מה לפרסם, וזה על אחריותו. הרי יש גם חוק לשון הרע שמכסה הרבה שטחים.

אנחנו מתנגדים לחוקים דרקוניים האלה ולניסוח זה. אלה הם חוקים הבאים לשפר, ותוך כדי שיפור רוצים למנוע קיום עתונים, כך שהם יכולים ליפול בגלל ניסוחים אלה.

אני חושב שאין זו מטרתה של ועדת הכלכלה, ולא מטרת היושב ראש שלה. לנו יש מוסדות פנימיים שקובעים מה נכון מבחינת אתיקה של העתונות. אנחנו מוכנים לקבל הערות, אבל לא נסכים שתהיה התערבות מבחוץ על דרך ניהולו ועריכתו של עתון.

במועצת העתונות יש ועדת צנזורה. אפילו היועץ המשפטי חושב שזה נכון שיש לעתונות מוסדות משלה במקום חוקים אחרים. בסופו של דבר, הבעיות נפתרות במוסדות שלנו.

אני לא נגד הגינות בפרסום. אבל

הניסוח כאן הוא בלתי נסבל.

ג. שוקן:

כבוד חברי הוועדה, כפי שידוע לכם החוכן של העתונות מורכב משני סוגים:

(א) שהעתון מפרסם על דעת המערכת ועל אחריות המערכת; (ב) יש בעתונות חלק כפי שהמודעות המסחריות שמתפרסמות על דעת המפרסמים המסחריים לפי מערכות ומוציא לאור של העתון יש חלק בחיבורם.

הסעיפים שחברי מוזס קרא אותם -

הם נוגעים במידה שמדובר בחלק המערכתי של העתון. האחריות הזו קיימת גם עכשיו בהתאם לחוק לשון הרע. ברור שעל זה לא יהיו חלוקי דעות בקרב העתונות על החלק המערכתי.

אולם המצב שונה לגמרי לגבי המודעות המסחריות. כאן העתונות הינה למעשה צנור שבו משתמשים אנשים שעוסקים בייצור מוצרים מסויימים, או בהגשת שירותים, והם רוצים להביא אותם לידיעת הקהל. העתונים מפרסמים את המודעות הללו בתשלום, וזה חלק החשוב ביותר של הכנסה של העתונים הבלתי תלויים. זה, למעשה, הקיום החומרי של העתונים.

מקובל בעולם שכל העתונים הרציניים -

אני חושב שכולם נכסים עכשיו לתחום זה של רצינות - בכל העולם מקפידים על הבדלה בין החלק המסחרי ובין החלק המערכתי. הכתבים קוֹחֵבִים, ולעורכים אין כל חלק עם החלק המסחרי. אנחנו רוצים שמי שכותב בחלק המערכתי, וזה שמספק אינפורמציה, מביא הידיעות - חשוב מאד שאנשים אלה יכתבו מבלי לחשוב על איזה מפרסם מסחרי שכתב יכול להשפיע על מפרסם העתון.

סעיף 5 למעשה מפיר לגמרי את

ההבדלה שאני חושב כי זה אינטרס חשוב מאד בין המערכת והפרסום המסחרי והיה מחייב מבחינה מערכתית לתת דעתם על כל מודעה מסחרית. כך שהיה יוצר מגע עם המפרסם, דבר שהוא בהחלט שלילי. עד כה הצלחנו למנוע מגעים כאלה.

קורה לא פעם שמופיעה מודעה

מסחרית, ואולי באותו עמוד מופיעה מודעה שהאינטרס שלה אינו משרת את "מי שהחליט בפועל על הפרסום וגם המוליא לאור". זה יוצא קשר הכרחי בין מי שעורך לבין המודעה המסחרית. מכל מקום, זה דבר שמאד מאד יפגע ביכולת העתונות בחור מוסר האינפורמציה ללא משוא פנים.

אנחנו מעוניינים שמצב זה יימשך.

אני לא מבין מדוע המחוקק מחשיב

את הדבר הזה. אני מבין שיש חשיבות שתהיה דרך לקביא או לפרסם דבר כוזב על עונשו, ולתבוע אותו על האחריות. הכוונה הייתה להבטיח להגיע אל מי שאחראי למתן מודעה כוזבת. אני חושב שאין להטיל את זה

ג. שוקן:

על אנשים שלפי חפקידם או מלאכתם אין כל קשר למתן חתאורים האלה, ולפי הידע שלהם אין להם יכולת לדעת אם זה כוזב או לא כוזב.

אני חושב שצריך להגיד באופן מפורש

כי זה איננו כולל מודעות מסחריות, אלא זה נוגע לחלק המערכתי, ולהטיל אחריות אחת - על מי שמוסר את המודעה, והוא יהיה אחראי לתוכנה. זה דבר שאנחנו יכולים לקבל על עצמנו.

אנחנו יודעים מהפירמות שמוסרות את

המודעה, או מפרסם שיש לו איזו ציפיה ששם המודעה לא מתגלה, אבל מחלקת המודעות יכולה לדעת מי מוסר את המודעה. אני חושב שאפשר להגן על אותם האינטרסים שחוק הליכות המסחר רוצה. מטרה זו חושג במלואה אם העתון יחוייב למסור אינפורמציה על מי שמסר את המודעה.

אם היתה מודעה שכללה תאור כוזב,

אז יוכל להגיד את התביעה נגד נותן האינפורמציה.

אני מצטרף למה שאמר מר מוזס, שהעחונים

לא יוכלו לעמוד באחריות זו.

היו"ר י. הורוביץ:

מה זה מחלקת מודעות? יש כאלה

שיכולים לשלם בעד מודעה. אבל

יש כאלה שמספיק אם אני מרים טלפון ואני מבקש שיפרסמו מודעה - נניח - שהחברה המתחרה לי עומדת למכירה. מישהו השתמש בשמה, או להיפך - אני מסתיר את העובדה שזה אני. כך שאני גורם נזקים, עגמת נפש. אני מדבר על מלחמה מסחרית על מנת להטעות.

ג. מוזס:

בנסיון שלנו לא קורים דברים כאלה.

אבל גם במערכת עלולה לקרות

טעות מרה. אני חייב לומר שבמשך למעלה מ-30 שנה אני זוכר שקרה פעם או פעמיים איזה שהוא מקרה. זה עלול לקרות, אבל זה לא בוער לכלכלה שלנו. מקרים כאלה קורים פעם ביוכל.

מה יתן לכם אם העורך יהיה האחראי?

ג. שוקן:

קרה מקרה כזה שנתנו מודעות אבל,

וזה היה דבר איום; או בא בחור

ואני שהוא מתחתן. הרי זה עובר למשטרה כי זה חטא פלילי.

ג. מוזס:

אני רוצה לציין מספר נקודות שחברי

לא דברו עליהן:

ש. הימלפרב:

אני מניח, שלא כמר מוזס, שהמחוקק

בהציעו את החוק התבסס קודם לכן על חוקים דומים הקיימים בשטח זה

בח"ל. יש להניח שזה כך. אבל מתוך נסיון אנחנו יודעים שלא כל מה

שקיים במקום אחד מתאים במציאות, או להיפך - מה שטוב לנו, טוב לחו"ל.

אנחנו בחנו את הדברים האלה לקראת

הישיבה, או הדיונים שהתקיימו בוועדת הכלכלה בקדנציה הקודמת, והגענו למסקנה שאם הוועדה לא תקבל את הטיעונים שלנו, או שהיא בכל זאת תעמוד

על דעתה שהסעיפים האלה יוגשו לכנסת ויאושרו על ידה - הרי שאז יהיו

חוקים, אבל הם לא יתבצעו. (היו"ר י. הורוביץ: זה לא כך. הובאה

אלינו הצעה זו של הממשלה)

ש. הימלפרב:

אם הוועדה תקבל את החוק ותאשר אותו, אז יהיו חוקים שלא יתבצעו. מתוך נסיון שיש לי ושצברתי בענין זה, אני יודע מספיק שאנחנו יכולים להיות אחראים ברגע שיסקילו על המו"לים את האחראיות גם לתוכן המודעוּם. הדבר הזה, הלכה למעשה, הוא בלתי אפשרי לביצוע.

אתם ודאי מודעים לכך שלעתונים יש ענין לפרסם מודעות במועדים מסויימים. נניח, אנחנו מקבלים מודעות לפרסום - וזה לא כפי שמקובל בחו"ל ששולחים לעתונות. אתה מקבל את ההזמנה יומיים, או אפילו יום לפני שזה מהפרסם - שמקרר כזה וכזה הוא מספר קובים כאלה וכאלה. והנה, יש כאלה שערערו ואמרו שזה לא כך, אלא אחרת. אם נאלץ ללכת בהתאם לחוק, ולבדוק את הענינים - אנחנו לא נהיה מסוגלים לפרסם במועדים כפי שאנחנו מחבקים לפרסם. אז אין מודעות, ואז אין גם הכנסה.

בסופו של דבר - וזה גם לפי הצעת החוק - גם המפרסמים צריכים להיות אחראים. אבל אני חושב שהדבר ההגיוני ביותר הוא שהמפרסמים הם האחראים הבלעדיים לפרסום בעתונות, כי כאשר מדובר על תוכן המודעה שפוגעת במוסר ועוד - הרי הדברים אז מובאים לידיעת מישהו בעתון, ואז יש בענין זה בירורים. אנחנו לא מתווכחים על הצד הזה של הבעיה, אלא על עובדות שיש להן אספקטים מסחריים של הוצאת דיבה, פגיעה, ולזה אין אנחנו מוסמכים, ואין איש במערכת שיכול לקבוע עמדה כזו לגבי פרסום בעתון. (היו"ר י. הורוביץ: "דחף" יכולים לחקור) אני מתכוון למפרסם ולא לפרסומאי. סוכן פרסום הוא פרסומאי.

אני טוען שהמפרסם הוא האחראי, שכן לו יש הכלים. אם החוק יעשה אותו אחראי. אין להטיל את זה על המו"ל, וגם לא על העורך. זה דבר שלא מתקבל על הדעת באופן מעשי. מכאן באה ההתנגדות שלנו לתוכן המעשי.

הסיעון מובן.

היו"ר י. הורוביץ:

י. אבטבי:
אם מפרסמים דבר מוטעה, דבר שיש בו פגיעה קשה, הרי שזה יכול לסגור איזה שהוא מפעל. האם אתם לא חושבים שיש מקום לתקן את הסעיף, ושלא יהיה כתוב כפי שכתוב בסעיף 5 - "היה עליו לדעת שהתיאור קוזב" - אלא שהוא עשה זאת ביודעין, ושכחוצאה מכך הוא פגע בעסק זה או אחר. לדעתי, זה יכול לשמור על בעל העסק ועל הענין.

יחכן מאד שבמשך 30 שנה קרה מקרה אחד בודד, אבל במשק הדינמי שלנו השאלה היא אם בכל זאת אין מקום בחתיקה כדי למנוע מקרים כאלה, ולהוסיף את המלה "ביודעין". הדבר הזה, לדעתי, היה פותר את הבעיה.

א. לבני:
יש לי הרגשה שהעתונות - ואני חושב שהעתונות חשמה לשמוע את זה - יוצרת אווירה, וזה משפיע על לקונו מתחת לסף הכרתו.

החוק הזה איננו מתאים למדינת ישראל. שכחו שבמדינת ישראל יש כלכלה מיוחדת במינה. "על המשמר" הוא עתון של גוף בעל מפעלים תעשייתיים; "דבר" הוא גם כן עתון ששייך לגוף שיש לו תעשיה, מפעלים, שירותים ועוד. הייתי עד לאווירה זו.

בשנות ה-50 לא היו מוחעות. לא היתה שום מודעה שילד יאכל בננה או שמנת של תנובה. השאלה היא, כיצד להתגבר על נושא זה, ובעיקר שאין עדיין משהו שיכריח עתון לקבל מודעה מכל אחד. יש סירובים ונימוקים שונים ומשונים. נימוק אחד קיים, "אין מקום". איש אינו אומר "אני לא אוהב אותך".

א. לבני:

למעשה, יש סוג אחד של עתונות לשוק, אבל היא הופכת סוג מסויים של מוצרים, או יותר נכון - של יצרנים. עכשיו יש תהליך שאני מכיר אוחו, וזה נוגע לפרסומאי.

קרו דברים מעולם. אני אומר כי בכל זאת קיים לחץ תת הכרתי של המפרסמים, ואת האחוזים לוקחים כמפרסם. איך זה מאורגן במדינה זו, אם יש פרסום איכס, אז קשה לעחוף. אני מניח שאם האיש הזה נכשל במוצר - הסיב לא היה טוב ועוד - איך מתגברים בענין זה על בעיות?

נ. קצב:
אנחנו נמצאים בתקופה שהפרסום ילך ויתפוס אצלנו מקום עוד יותר חשוב. אנחנו לא יכולים להטיל עליהם שהם ישאו באחריות הבלעדית כאשר ההיקף הולך ומקיף יותר ויותר. כמעט 50%-60% הולך למודעות. ואפשר להבין את כל הכרוך בזה.

מבחינת העקרון - כללית, אמנם יש הצדקה בהשגותיכם, שאין אתם יכולים להיות אחראים על תוכן המודעות, אך מאידך - אנחנו צריכים להתייחס לזה, ולכשנכנס לפרטי החוק אז אנחנו נחלק את האחריות בהתאם לעניינים - יש מפרסם, יש פרסומאי ועוד.

אם אנחנו רוצים לשתף את העתוננים באחריות, ושהאחריות תהיה מעשית, הרי שנראה לי כי הם לא יוכלו להשתלט על העניין, ואנחנו לא נוכל להטיל על מי שאיננו יכול להשתלט על העניין אחריות זו. אבל אנחנו יכולים לבוא בטענה לעורכי העתונות לגבי מודעה שארגון הצרכנים, נניח, עשה בדיקה מוסמכת מאד, ומצא כי היא לא נכונה. ואם ימשיך העתון לפרסם, אז הוא רשאי לבוא בטענה כי הפרסום הוא מסחרי. אני חושבת שאנחנו נצטרך לסווג את האחריות.

עו"ד טוניק:
חרשו לנו לשבח אתכם בדיון זה. (היו"ר י. הורוביץ: ברצון, ואנחנו נשמח מאד)

נ. קצב:
אנחנו צריכים להיות מעשיים, ולכן אנחנו צריכים לסווג את האחריות. לדעתי, יש הצדקה במה שנציגי העתונות אומרים.

מ. דרובלם:
כאשר העתונות המסחרית מקבלת מודעות, עליה לקבל אחריות כזו. לדעתי, כל העתונות הקיימת עליה לקבל אחריות כזו, וזה בלי כל סלקציה. אני מבקש לדעת מה דעתכם על כך.

(ב) בקשר לשלושת הסעיפים שהעליתם אותם לתשומת לבנו: ברצוני לשאול - נמסרת מודעה מסחרית, או כל מודעה אחרת - אז מישהו חייב להיות אחראי עליה. אני יכול לנהוג כך: אני מטפלן בשם מוסד מסויים ידוע, ואני מבקש לפרסם מודעה כזו וכזו, וחוחם עליה. הואיל והעתון מכיר אותי, הוא מפרסם. למחרת מפרסמים שזה לא כך. מי אחראי? העתון שמפרסם חייב להוכיח מי מסר את המדעה. לכן צריך שיהיה לעתון השם של האיש שמסר. ואם לא אימת את הידיעה, אז הוא חייב לקחת את זה על אחריותו.

פה חייב להיות סעיף הגנה, ומי צריך להיות אחראי, ואז האדם שגרם את הנזק חייב לשאת בדין.

האם אתם יכולים לענות על שאלתי זו?

י. יודין:

ברצוני להעיר, כי אני לא יכול לקבל את הרעיון שאין שליטה על כך. אני חושב שזה רעיון מסוכן. רק לרבנונו-של-עולם אין שליטה. כל היתר, צריך לחפש את הדרך להשתלט על זה.

יש דברים שנוצרו, שאין שליטה עליהם, וזה קשה. האם לא ניתן מושג אלמנטרי של חופש, ולומר כי כוח העצום של העתונות איננו ניתן לשליטה לחברה מאורגנת, ולא לשליטתן של עתונות עצמה?

אני מבין מדבריו של מר שוקן כי הוא מוכן להפריד בין האחריות לפובליציסטיקה לבין אחריות על חוכן מודעות. (ג. שוקן: בין ידיעות לבין החלק המערכתי)

אמרתי שאינני רואה אפשרות לשחרר לחלוטין מאחריות למודעות. קשה מאד להעביר קו של הפרדה תרמטית בענין זה. אבל אני מבין את ההגיון של העתונות. פירוש הדבר כי על החלק המסחרי שליטה כזו היא יותר מוגבלת.

הייתי מציע ביחס לחלוקת האחריות, מודיפיקציה של אחריות. לדעתי, הוועדה בשים לב לתנאים בהם עובדת העתונות, צריכה לתת את הדעת. כאן מוטלת האחריות של מוסד המודעה, אחריותו של פרסומאי ואחריותו של העתון עצמו. איך הדבר יתחלק?

אם אין אפשרות להרחיב את המסגרת של האחריות, אז יכול להיות שבאותם המקרים שיוכח כי עתון עשה מה שעשה בתום לב - הוא יוכל להביא לדין מי שנשא באחריות. אבל עצם הקיום של הסייג החוקי יכול לעזור על ההגנה הזו.

הייתי מבקש לשמוע הסברים על כך.

ע. הדר:

לגבי הערתו של ח"כ ליבני - בסעיף 6 אתה תמצא את החשובה.

סבירות בעיני טענות העתונות שהם אינם יכולים להיות אחראים. אולם, הם חייבים לדעתי למצוא את הכתובת עבור מי שנגרם לו נזק. אתם יכולים להצביע ולאפשר איתור מי שגרם את הנזק, או את הפרסומאי אם המודעה ניתנה באמצעותו. (א. ליבני: יש סודיות) העתון חייב לדעת שזה כך.

אני אומר, שכאשר מישהו נפגע אז העתון חייב לתת את נותן המודעה. לא יכול להיות שהמודעה תהיה "יתומה".

היו"ר י. הורוביץ:

אני מקבל את הטיעון שלכם, ולא רק משום שאין לכם כוח. אני מקבל את הטיעון ואני מקווה שזה יתבטא בסעיפים אלה.

החוק הזה לא נפל פתאום מהשמים. מישהו "התבשל" בזה עד שהוא הובא למליאת הכנסת, ולאחר מכן הוא עבר כמה שלבים. בחוק הזה ישבו עם המשרדים ועם כל הגורמים - עם הסוחרים, בעלי מלאכה וכל חוג אחר. מכל מקום ברצוני לשאול את היועצים המשפטיים, או את נציג משרד המסחר והתעשייה - איך הוגשה הצעת חוק זו? ועדת הכלכלה חייבת להעביר חוק זה.

זה נכון על בנקים, ולא רק על עתונות. אם רוצה להבין אם נעשה בזה ביטול וניפוי.

משרד המשפטים נכנס לתמונה רק בהגשת התזכיר, ולא השתתף בהפנת חצעה זו.

ת. פנחסוביץ:

ד"ר יפה: היועץ המשפטי של המשרד - משרד המסחר והתעשייה - שהוא אחראי על חניסוח,

איננו היום, לכן ברצוני לומר כמה דברים:

אחרי הדיון בוועדת הכלכלה הקודמת נכתב ע"י פרופסור אריה קסטנבאום מאמר תחת השם "חידושים להגנת הצרכן", והוא מתייחס לסעיף זה כדלקמן:

"יש לציין שאחריותם של עורך עתון ושל בעל דפוס מוגבלת לאחריות אחריות לפי סעיף 5(ג). אגב, נציגי העתונות הישראלית טענו, שהאחריות המוטלת עליהם בסעיף זה כבדה מנשוא, ושהם יהפכו לנחבעים רגילים אף על פי שאין להם אפשרות סבירה לבדוק כל פרסומת. ברם, אין סיבה לחשוב שהחוק המוצע מטיל חובת בדיקה מיוחדת כזאת. האחריות מוטלת רק "אם ידעו, או היה עליהם לדעת".

חובה דומה נמצאת בחוק האנגלי באותו וגם בחוק איסור לשון

נושא

הרע שלנו."

זו התשובה. בדיוק אותו דבר קיים

בעולם.

אגב הדיון, העתונים לא היו מיוצגים בוועדה הציבורית כאשר הכינו את הצעת החוק.

אני מבקש שתקראו את הפרטוקול ושתייחסו לזה.

היו"ר י. הורוביץ:

נ. מוזס: יתכן שחלק מתשובותי אומר בשמי אני:

אני בדעה שכל עורך עתון יכול לסרב לקבל מודעה. זו דעתי האישית. אנחנו איננו מקבלים מודעות מרק"ח. יחד עם זה, אנחנו חושבים את עצמנו לעתון חופשי.

אני חושב שחובת עתון כמו שלנו, שכמו שלא כל מאמר אנחנו מפרסמים, כך אני לא חייב לפרסם כל מודעה. זה חופש עתונות. גם בשביל מודנה קוניסעתון. כך זה בחו"ל. רוצים לדעת מה יותר זול. הפועל רוצה לדעת היכן לקנות שמלה יותר בזול. זו דעתי, ואני אומר את דברים אלה באופן אישי.

יש חוק לשון הרע. יש חוק שמגביל דברים. אני שואל, מה קרה? מה הבעיות? יש בעיות של הגינות במסחר, אבל מה זה קשור עם העתונות? רק פעם אחת או פעמיים במשך תקופה של 30 שנה שפורסם בעתון דברים שנמצאו אחר כך שהם שקר. אז על סמך זה לחוקק חוק ולהגביל?

אני מסכים ל-95% מדברי ח"כ קצב. שאני אתן אפשרות לתבוע אותי למשפט, כי אני יכולתי לדעת - הרי זה יכול להיות עסק לקנתרנות איומה.

אני מבין שוועדה נכבדה מתאספת על ענין זה כאשר יש מכת המדינה. היה דו"ח על סבונים ושמן - לדעתי, זו דוגמה קלאסית. אנחנו פרסמנו את המודעות. מסתבר שמישהו הוכיח שאותו סבון גורם נזק לעור. אם כן, בהתאם לדבריו של ח"כ יודין - היה צריך להיות לנו מעבדה כדי לבדוק את אמיתות הדבר.

תסמכו על היצרנים, שכן לאחר שהם בדקו את זה חסם מיד הפסיקו את זה. תלפנו לבתי חרושת נכבדים והם נתנו

מכל מקום, העתונות היום ערה מאד לצרכנות. כך זה בכל העתונים. אילו היו מקרים רבים של אסונות ופשעים בעתונות, אז הייתם צודקים. אם כן, על מה הרעש הזה?

היה מקרה דומה עם המקרים. חברות מקררים הודיעו על קובים מסויימים, ואחר כך הסתבר שהטעו את הציבור, כך שהיו צריכים להודיע על ליטרים. הסיפור הזה ידוע. לכן אני חושב שיש לנו מזל. כל העתונות, ח"כ ליבני, העתונות מכל הצבעים - עומדים בראשם אנשים שיש להם מטען מוסרי. וזה שנותן את הבטחון. העתונות שלנו בארץ, כל הכבוד, יש להם מטען מוסרי, והם אחראים על מה שהם מפרסמים.

ח"כ ליבני, אם אתה חושב שמנהל מחלקת מודעות של "דבר" יש לו קשר עם מנהל תנובה? אם כך אתה חושב, כי שבאופן מעשי אתה לא חי את זה, שכן דוקא מוסדות אלה נותנים פרסום שלא בעתונות שלהם. השיקול שלהם הוא משקי יותר. אני חושב ששיקול שלהם הוא צודק, כי הוא ענייני. אין בזה שיקולים מפלגתיים.

ועוד ברצוני לומר, אל תתייחסו בזלזול במודעות. חדעו כי הן מהוות סם חיים לעתונות.

אני מבקשכם להוציא את הסעיפים האלה במידה שהם קשורים בעתונות. בודאי שמה שהעיר מר שוקן זה טוב מאליו. אני לא אסכים שמישהו יתערב בעניין זה. מצד שני אנחנו לא נוכל לקבל את האחריות. כפי שאמרתי קודם לכן, רק מקרים בודדים היו, ומשום כך לא כדאי לעשות חוק. אין פה מה לעשות נגד מי שפרסם כי מישהו נפטר.

ועוד דבר: מחלקת המודעות איננה מפרסמת ולא כלום מבלי שתדע מי האיש ומה כתובתו. חוץ מהודעות משפחתיות. כלומר, אם קורה אסון ומישהו נוחן מודעת אבל - אין אפשרות למנוע זאת. אבל מודעות מסחריות - אין מקרים כאלה.

על כל פנים, אנחנו חושבים כי חוק

זה יביא נזק.

מ. רון:

אני רוצה להכניס את הפורום הזה לפרטים הבאים - כל ציבור העתונות, המו"לים, העורכים, והיושב ראש שלנו - ד"ר רוטנשטרייך - הוא איש ציבור ונשיא לשכת העיתונאים, ששם יושבים אנשי ציבור, עורכי דין, אנשי מסחר ועסקנים. לא פעם מביאים לשם דברים שפוגעים באיש או במוסד, ולאחר מכן כל העתונות מחייבת לפרסם את המסקנות, אפילו שזה נגדה. לא פעם אתם קוראים בעתונות שהעתון פרסם מודעה או רשימה, ואחר כך הוא היה צריך להתנצל, ואכן הוא מתנהל. כך שזה אומר הרבה מאד.

לראש הממשלה יש אמון לוועדת העורכים. שר הבטחון, הרמט"כל ועוד יושבים אתנו בשיתוף פעולה מלא. והנה, אנחנו רואים כאן שמכניסים את העיתונאים והעורכים בזה. זה קצת פוגע. אנחנו יושבים עם הממשלה. ראש הממשלה יושב אתנו פעמיים בחודש. מדוע הכנסתם אותנו בחוק זה?

ג. שוקן:

להערות חברי הוועדה: יש שני דברים שלדעתי הם מוצדקים - שכל צד אשר מרגיש את עצמו נפגע ע"י פרסום מסחרי בעתון, רשאי לדעת מי פרסם את אותה מודעה על מנת שיוכל לנקוט בצעדים נגד נותן המודעה.

עתון שמפרסם מודעה מסחרית, חייב למסור את שם המפרסם. אני מתכוון למודעה מסחרית שהעתון מקבל בעבורה תשלום. אני מתכוון לדברים שהעתון מפרסם בתשלום, ולא על דעת המערכת. כל צד מעוניין רשאי לבקש מהמוציא לאור של העתון - אם פורסמה מודעה

מסחרית, ושמחוכן המודעה ניזוק מישהו - העתון חייב למסור את שם המפרסם כדי שהצד הפגע יוכל לנקוט בצעדים;

(ב) לח"כ קצב שאמרה כי היא מבינה שהעתון, המוציא לאור והעורך אינם יכולים להיות אחראים. אבל אם הוזהרו שידיעה מסויימת היא כוזבת, והם ממשיכים לפרסם אותה - הם כן יהיו אחראים. אני חושב שזה נכון. אבל צריך לתת אזהרה, ואז זה דבר מעורפל. כל אחד יכול לכחוב שהמודעה כוזבת. אבל אפשר לומר שאם מודעה מסויימת הפכה לנושא תביעה פלילית של המפרסם, אז כותבים לעתון שהוגשה תביעה פלילית נגד המפרסם. ואם הוא ממשיך לפרסם, אז הוא יכול להיות אחראי.

מי שמרגיש את עצמו נפגע - זה גם המבחן שזה רציני, ולא קנטרני. אם אין תביעה כזו, אז אי אפשר לבוא בטענה נגד העתון. ואם הטענה תדחה, אז הוא יוכל להמשיך לפרסם.

ח"כ יודין שאל אם אני מסכים שיהיה פרסום על תנאי: אם הוא ממשיך לפרסם, אז הוא אחראי. אחרת, זה יכול להיות סתם דבר קנטרני.

עתון שמפרסם ללא הסבר סביר, לא יכול לפרסם מודעה. דוגמה, הלל דן המנוח רצה לפרסם, ו"דבר" סירב לפרסם שם מודעות.

אני בדעה כי טוב שהחוק יחייב עתון לפרסם מודעות. זה מצב שקיים בעתונות בעולם. אני חושב שזה טוב --- (נ. מוזס: אני מחנגד לזה)

ועוד נקודה: חתעוררה פה השאלה של אחריות הפרסומאי - אני חושב שאחריות למודעות מסחריות חלה על המפרסם. פרסומאי הוא רק מבצע שירות למפרסם. הוא בדיוק כמו העתון. פרסומאי אינו יכול להיות אחראי למודה. המפרסם נותן פרטים על המוצר שלו, ואז הפרסומאי אינו יכול להיות אחראי לפך. פרסומאי צריך לקבל הצהרה כללית מהפרמות שבא הם מבטיחים לו שהאינפורמציות שלהן נכונות ומהימנות. על זה צריך לעמוד, שכן אז המפרסם ידע. זה צריך להיות הגבול של הפרסומאי. הוא צריך לדעת מה הוא מוכר, והוא חייב להיות אחראי לגבי הדברים שאותם הוא מתאר.

שץ הימלפרב: לח"כ ליבני ברצוני לומר, שכאשר היה עתון של מפלגתו אז אני הייתי איש שבקשתי לפרסם בעתון שלו, והם התנגדו. במידה והוועדה תגיע למסקנה שאם יש מקום בחוק לכתוב "סירוב לא סביר של בעל עסק" - לדעתי, זה לא אומר לא, וזה לא אומר גם כן. מר מוזס בדעה שלא לתת לפרסם. כאן כתוב "סירוב לא סביר" - בצורה זו או אחרת, מכאן מתחיל הענין, ויש בענין חופש.

מועצת העתונות בישראל סיפלה ומטפלת בנושאים שעתוננים סרבו לפרסם מודעות מפלגתיות, ויש לנו מסקנות בענין זה. מכל מקום, מה שלא יכתב, יהיה לטובה. ואתם תחליטו.

מר ליבוביץ: ברצוני להזכיר כי בראשית 1973, לפני למעלה משנתיים, הופיעה ועדת מו"לים לפני מר שכטרמן, ואנחנו דנו בזה בהרחבה רבה. כך שכל הטיעונים הועלו אז. יש סיכום בענין זה ואני מוכן להשאירו כאן.

נ. מוזס: לאור השאלות שנשאלו היום אנחנו נכין תזכיר חדש. אלו שאלות חדשות, והו לא נשאלו בזמנו.

מר לירם:
 לעתונות יש נטייה של צרפנות, ואין ספק שהיא בעד הגנת הצרכן. אבל החלק בפרסום המסחרי יש בו הרבה מההטעיה והכוזב שמסייע למסור בצורה לא נכונה או במחיר לא נכון. לכן לא רצינו לתח הגנה בענין זה. זו היתה גם עמדתנו לגבי מה שכתב פרופסור קסטנבאום. אנחנו יצרנו פה מסגרת.

בחוק הזה יש שתי מגמות שהן עובדות, מה אסור ומה מותר; (ב) מסגרת שבתי המשפט צריכים למלא אח זה בצפסיקה. מי צריך להחליט אם סביר או לא סביר? - בתי המשפט. חייבת להיות מסגרת שתמולא ע"י בתי המשפט.

ג. מוזס: אנחנו לא נסכים לה.

י. מודעי: אני חושב שיש התפרצות גדלת פתוחה. הסעיף שתופס לעתונות הוא במתן תיאור כוזב. הסעיף שמדבר לא על המפרסם, אלא על מי שנותן המודעה, ולא העתון. זה סעיף של מתן תיאור כוזב.

סעיף 20 לא נוגע, כי הוא מדבר על מפרסם, וזה מי שנותן מודעה לפרסום. למה העתונות לוקחת את זה על עצמה?

לגבי סעיף 5 יש לי הערה: תואר כוזב הוא הרבה יותר חמור מתיאור מטעה. עד להרחבה הזו לא הייב את העתונות. עכשיו באים לעשות הרחבה, וכאן לוקחים תיאור מטעה, דבר שלא היה בעתונות ובסימני מסחר. כך שהכנסה גדלת האחורית תיאור כוזב שהיה פטור עד היום, לדעתי, אי אפשר להטיל את זה מבחינת הצדק והיושר על העתונות.

הוועדה צריכה לראות את הסעיף הזה, קודם כל, כקביעה יסודית חדשה לגבי תיאור כוזב, ואחר כך כתיאור מטעה.

י. יודין: מכיון שמר מוזס אומר שיוגש תזכיר חדש, אז מעניין אותי מה ייכתב בו. האמנם אתה מציע שבמודעות העתונות תהא חופשיה מכל שיקול דעת? אין שום אפשרות לשאול מה היה שיקול דעתכם בפרסום מודעה זו או אחרת? אני חושב שאתה מרחיק לכת כי אתה הולך בדרך של הבנת הנסיבות וחשיבות התנאים. אתה מקבל מודעות מבלי לשאול.

ש. הימלפרב: אנחנו נגיש תזכיר בענין זה.

ג. שוקן: אם עתון ממשיך לפרסם דבר שנמצא כוזב, אז תוטל עליו אחריות. ולא לפני כן.

לח"כ מודעי: אני מסכים לכל מה שכתוב בחוק זה במידה שמדובר על המערכת, אבל אני לא אחראי אם תהיה מודעה מסחרית עם תיאור מטעה. אני חושב שזו אבחנה חשובה מאד.

האחראי הוא המפרסם, וקצתון חייב לגלות את זהות המפרסם.

ג. מוזס: אם חס וחליה יתקבל מה שנציג משרד המשפטים אומר, יהיה ממש אסון, משום שיהיו כאלה שיקנטרו עתונאים וימררו לנו את החיים.

עו"ד טוניק:

אנחנו ישבנו על המדוכה הזו והכינונו חוות דעה כללית בענין זה.

יושב כאן ד"ר קלינג שקרסם מאמר,

וטוב יהיה אם תקראו אותו.

שתי הערות: החוק הזה לקוי באופן

בסיסי משום שהוא יוצר נורמות, כאילו שהוא עומד בחלל ריק, בעוד שיש אצלנו חוק לנזיקין אזרחיים.

במקום שתהיה חוספת, מציע נציג

משרד המסחר והתעשייה דרך עצמאית, וזה לא בריא להגיון, שכן התוצאה תהיה שמערכת נוספת של הפליות אזרחיות עם כללים נפרדים ופרשנות נפרדת, כך שכל מערכת הנזיקין תהיה כזו שלא נוכל להתמצא בה. צריך לעשות את זה על רקע החוק הקיים, תוך שילוב החוקים הקיימים, ואז אנחנו נמנע ויכוחים שלגביהם קיימת פרשנות גם בארצות אחרות - כמו אנגליה, וגם אצלנו.

ועוד: אני שמח על המשפט האחרון

שאמר מר מוזס - הוא כאילו חוסך מה שרציתי לומר. לא הייתי אומר שהעתונות צריכה להחזיק מכוונות של תקנים ועוד, על מנת לדעת מה המוצרים שמייצר כל יצרן ויצרן. מוטב שהתחרות המסחרית תתנהל בין הסוחרים, והתחרות האחרת תתנהל בין היצרנים, ולא טוב לתת כתובת של "דוד עשיר" שינצלו אותו ויסחבו אותו למשפט, כי אותו סוחר שלא כל כך נבהל יגיש את העתון. אז הסכסוך, לא רק שאיננו צודק, אלא מקבל ממדים בלתי מתאימים לנושא עצמו. כך שאנחנו נריב על תרכובת של מרגרינה. אבל אם סוחרים את שוקן ואת מוזס, אז זה לא כל כך מרגרינה. כמובן שזה לא בריא.

אני לא חושב שהחקיקה באה על מנת להרבות

עוולות. זה לא יתכן. צריך להשאיר משהו להגינות האזרחית. אני לא מותח בקורת על 6 הנורמות שעליהן התווכחו. אני לא הייתי רוצה שבתוספת לנורמות החדשות ניגע בצדדים אחרים שאין להם קשר לענין זה. זה באופן כללי. בודאי שאני לא רוצה לפטור עתונאי שעשה קנוניה עם מתחרה. אבל לכך אני לא זקוק לחקיקה. לזה יש חוקים קיימים ומועצת עתונות. לדעתי, זו נורמה לא ברורה, וזה יתן תעסוקה לעורכי דין. באתי הנה בכדי לא לקבל תעסוקה זו. אנחנו מותרים על תעסוקת דחק. אילו היינו רוצים ליצור באופן מלאכותי עבודות, אז זה מיותר.

חוץ מזה, רבותי, יש גבול למה

צריכים בתי המשפט להיות מועמדים. נאמר שבית המשפט יפתור את הבעיות - גם בתי משפט עושים טעויות. מכל מקום, אל תעמיסו עליהם. שהשופט ידפוק ראשו בכותל - רבותי, זה לא הוגן.

אני מסכים עם מר שוקן. המינימום

שאפשר לדרוש מהעתון הוא מי מסר את המודעה. לא צריך להיות בלש. אם זה פלוני, או לא פלוני - זה לא עסקה. המרבה בחוקים, מרבה בנזקים. אם כן, אל נרבה בזה.

אני מייצגת את היועץ המשפטי לממשלה.

ת. פנחסוביץ:

לנקודה הראשונה של ההוראות - שהמקום

המתאים לעוולות הוא פקודת הנזיקין. רצוי לא להתפצל ולקבוע חוקים אחרים. זה ענין של שיטת חקיקה - לרכז את הדברים, ואכן יש היום נטייה כזו. שופטים ונציגים נכבדים של לשכת עורכי הדין מנסים לרכז בחוק מסויים את ההוראות בנושא מסויים. חוק הליכות המסחר ראוי שירכז עוולות, נזיקין, ועוד, כך שתהיה תמונה שלמה.

להעביר לבית המשפט - זו שיטת משפט.

בארצות הברית, החוק האמריקאי קובע מסגרות, ומדינה גדולה כמו ארצות הברית מתנהלת יפה מאד. גם לנו יש דוגמאות טובות שבתי המשפט קבעו

הלכות. לפעמים אנחנו משאירים לבתי המשפט לקבוע ולפרש בענין שנדון במשרד המשפטים. לאחר שאנחנו לומדים את הקו, אנחנו נותנים לבית המשפט לקבוע את זה לפי צרכי החיים.

אנחנו מוצאים ששיטה זו הצליחה

לא פחות מפשר פירוט בחוק.

תודה רבה. הישיבה נעולה.

היו"ר י. הורוביץ:

הישיבה ננעלה בשעה 10.30.